

מראי מקומות - פסחים

צו.

לזה, ובתוכם מהאמור לעיל (סו:) לגבי הלל שהיו מקדישים הקרבנות כשהיו באין לעזרה, הרי שמועיל הביקור גם כשהוא קודם ההקדש. וראה עוד להלן (צח.) בזה.

ה. ביקור ד' ימים קודם שחיטה

דעת התוס' בסוכה (מב. ד"ה שאינו) שביקור מעכב בדיעבד. אולם בטורי אבן (מגילה כא: ד"ה דתנן) ציין למה שכתב בחידושו לסוכה (שם) שבאמת אין ביקור מעכב בדיעבד, ודלא כהתוס'. ובחזון איש (או"ח קכ"ד לסוגיין) נסתפק בדין ביקור ד' ימים, האם צריך לבקרו בכל יום, או שדי בביקור אחד, וכתב שמה ששינוי בתמיד (פ"ג מ"ד) שמבקרין אותו קודם שחיטה, אפשר שאינו אלא מדרבנן, אלא שכתב שא"כ צריך לתקן בדיקה זו בכל הקרבנות.

ו. אלא שהוא הזה למעוטי פסח שני דכוותיה כתב רש"י, שרק פסח שני נתמעט דין ביקור, שהוא דומה לפסח מצרים שהיה נוהג רק יום אחד, ופסח ראשון לדורות נתמעט מדין מקחו בעשור. ומבואר דעת רש"י שדין ביקור נוהג בפסח דורות. אולם בפירוש המיוחס להרשב"א (מנחות מט:) כתב שכיון שקרבן פסח קרבן יחיד הוא, אינו טעון ביקור ורק קרבן תמיד צריך ביקור לדורות.

ובספר ניר לדוד (הל' ק"פ פ"א ה"א) כתב, שמסתימת דברי הרמב"ם משמע שאין דין ביקור בפסח דורות, והביא מהג"ר איסר זלמן מלצר זצ"ל ראייה לשיטתו, שהרי יצחק שלח את עשו להביא לו ציד, ואיתא בחז"ל (תרגום יונתן בראשית כו, א ועוד) שהיה זה לקרבן פסח, והרי לא היה שם ביקור כלל, ומוכח שרק בפסח מצרים הצריכה תורה ביקור, אבל בפסח דורות לא.

ז. אלא הזה למה לי לכדראב"ע ור"ע

הקשה המהרש"א, שמהסוגיא משמע שאין מרבים מ'ועבדת' אלא פסח ראשון, ומדוע לא נאמר גם ש'הזה' בא למעט פסח שני, ואם נאמר שאין צריך למעט בפסח שני כיון שנאמר בו 'לא ישאירו ממנו עד בקר' ע"כ אין אכילתו אלא בלילה, א"כ אין צריך גם את 'ועבדת' לפסח ראשון כלל, שהרי הוא כל שכן מפסח שני, והניח בקושיא.

והרש"ש כתב שלא קשה כלל, לפי שבכל הסוגיא, כל שאפשר למעט דבר אחר, אין ממעטים פסח שני, וזה כדי שהפסוק 'ככל חוקת הפסח יעשו אותו' יהא רק לענין ביקור, ורק אם לא מצאו מה למעט, ממעטים פסח שני. ומה שהקשה שכיון שכתוב בפסח שני 'לא ישאירו', ע"כ צריך לאוכלו בלילה, זה אינו, שהרי מבואר בסוגיא ברכות ולהלן בסוף המסכת שהיה צד לומר שיכולים לאכלו ביום זביחתו, קמ"ל דאכילתו דוקא בלילה.

המשך בעמוד הבא

א. ומאן לימא לן דלא שויסקי עבוד

רבינו חננאל פירש, שצלו אותם מיני מאכל ואכלו אותם. וכן נקט בשו"ת חת"ס (יו"ד רל"ה, ד"ה מ"ש מ"ו), שאכלו האימורים והחלבים. אולם המאירי (ד"ה פסח) פירש, שצלאום בשפוד ושרפום לשם גבוה.

ב. מה בין פסח מצרים לפסח דורות וכו'

התוס' יו"ט הביא מהירושלמי, שגם בפסח מצרים היו ג' כתות, והיה ניתן כח בקולו של משה, שהיה קולו מהלך בכל ארץ מצרים מהלך מ' יום, והיה אומר, ממקום פלוני עד מקום פלוני כת א', וממקום פלוני עד מקום פלוני כת א' וכו'.

ג. מקחו מבעשור

כתב החזון איש (או"ח קכ"ד לסוגיין) שיש להסתפק בגדר מקח זה, האם הוא דין קידוש שמקדישו לקרבן, או שדי בהזמנה לפסח ואין צריך קידוש ממש. וכתב שמדברי רש"י בסוגייתו שכתב ביקור בלא קיחה משכחת לה שביקר ב' וג' כבשים, ולוקח אחד מהם, ומשמע שאם ביקר רק אחד מהם, כבר יצא דין מקח, כיון שהזמינו לפסח, ולכך הוצרך לומר שביקור בלא מקח מדובר בב' וג'.

ד. מניין לתמיד שטעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה

כתב הטורי אבן (מגילה כט: ד"ה כמאן) שיש לדון האם צריך להקדיש הטלה קודם הביקור, או שאפשר לבקרו אף כשהוא חולין, ולהקדישו אחר הביקור. והביא ראייה מהמבואר בשבועות (:) שתמידין שלא הוצרכו לציבור לדעת חכמים נפדים תמימים, ופירש רש"י שם שלקחן ממעות תרומת הלשכה, ותנן אין פוחתין מו' טלאים המבוקרים. ואם נאמר שאין צריך להקדישם קודם הביקור, מדוע הוצרכו ללוקחם ולהקדיש את הד' טלאים שלא הוצרכו להם, יבקרם קודם לקיחתו והקדשו, ואח"כ יקחם מתרומה חדשה בר"ח ניסן ואז יקדשם. אלא מוכח שצריך ללקחם מתרומה ישנה קודם הביקור, אף שאלו הטלאים אינם ראויים לתמידים מר"ח ואילך, דבעינא תרומה חדשה, בע"כ מפריש להם כדי שיהיו ו' טלאים בערב ר"ח ניסן, שיהיו ראויים להקריב לתמידי היום איזה שנים שירצו, שתקנת חכמים היא שבכל יום יהיו ו' הראויים ליטול.

אולם באמת כבר הריטב"א (שבועות שם) הקשה זאת, שהיו יכולים לקנות ד' טלאים בהקפה לשנה אחרת, ואחר כך יפרעום מתרומה חדשה, ותירץ שלא היו קונים הטלאים שנים שנים, אלא הרבה יחד, ומשמע מדבריו שמעיקר הדין אפשר לעשות ביקור קודם הקדשם. והחזון איש (או"ח קכ"ד לסוגיין) נקט שיכולים לבקרם קודם הקדשן, והביא כמה ראיות

מראי מקומות - פסחים

צו. (המשך)

אנינות מנה הרמב"ם האיסור לאכול קדשים באנינות והאיסור לאכול מעשר שני באנינות למצוה אחת. וכתב שכל זה הוא שלא כדעת המנחת חינוך (מצוה י"ז) שכתב שאיסור ערל בקרבן פסח הוא כמו איסור ערלות בשאר קדשים.

יב. דאי כתיב רחמנא ערל משום דמאיס... ואי כתב רחמנא כל נכר משום דאין לבו לשמים הקשה האגרות משה (או"ח ח"ב סי' ל"ג ענף ב ד"ה וניחא), מה ענין ב' האיסורים אלו זה לזה, הרי לכאורה שני ענייני פסול הם, ומה שייך לעשות צריכותא ביניהם. וביאר שעל כרחך שניהם ענין אחד הם, שמה שערל פסול לקרבן פסח, הוא משום שדומה לבן נכר, זה בערלות גופו וזה בערלות לבו.

וכתב נפק"מ לדינא מזה, שנחלקו הפוסקים אם ערל יכול לישא כפיו, דעת המגן אברהם (סי' קכ"ח ס"ק נ"ד) שהוא כשר לנשיאת כפים, אולם הפרי חדש (שם) סובר שפסול. וביאר האגרות משה, שכיון שמצינו שערל מחלל עבודתו בבית המקדש משום שדומה לבן נכר, יש לומר גם לענין נשיאת כפים, שכשם שאינו שייך לבן נכר שהרי הוא ענין של עבודה, כך גם בערל שהוקש לבן נכר לכל ענייני עבודה יהא פסול לנשיאת כפים, אף שלגבי כל שאר ענייני התורה הוא כישראל כשר.

יג. אלא מעתה תושב ושכיר לא יאכל בו ה"ג דבו הוא אינו אוכל וכו' כתב רש"י שאין גורסים כן, עיין שם מה שהקשה על גירסא זו, ועיי' בתוס' ביבמות (עא. ד"ה בו) מש"כ בזה.

יד. אותו נאכל בחפזון ואין אחר נאכל בחפזון הקשו התוס', מדוע לא הקשתה הגמ' ואימא אותו בחפזון ואין פסח שני נאכל בחפזון, אבל פסח דורות נאכל בחפזון מהפסוק של 'ועבדת', והניחו בקושיא. והשפת אמת תירץ, שאם גם פסח דורות צריך חפזון, לא היה מסתבר למעט פסח שני, כיון שבמצות שעל גופו, הנוהגים באכילתו, שוים הם.

ה. בו אינו אוכל הקשו התוס' (לעיל כח:), מדוע צריך פסוק שחייב לאכול מצה, הרי חייב הוא בכל מצוות האמורות בתורה, ואטו מצה קדושה יש בה, שיש לצדד שיהא לו איסור לאכלה. ותירצו, שמדובר בעשה תשובה, וקמ"ל שאף שאינו אוכל קרבן פסח, כיון שאינו נאכל למנויו, מכל מקום צריך לאכול מצה. ותמה השפת אמת שם, שאם דעת התוס' שמצוה ומרור תלויים בפסח, א"כ מה הקשו כלל, ומה הרויחו בתירוצם שמדובר בעשה תשובה, והניח בקושיא.

ט. בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור המאירי (לעיל כח:), פירש, שאף שנקטו גם מרור, אינו אלא שיגרא דלישנא, שכיון שאינו אוכל קרבן פסח, אינו אוכל גם מרור, שהרי כל החיוב לאכול מרור מן התורה הוא עם הפסח דוקא.

י. בו המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת בתרומה מכאן קשה על מה שכתב הרשב"א ביבמות (עא), שתרומה הוקשה לקרבן פסח, וכמו שמומר פסול לקרבן פסח, כן פסול לתרומה, וצ"ע.

יא. ואיצטרף למכתב ערל ואיצטרף למכתב בן נכר בחי' הגרי"ז על הרמב"ם (מאכלות אסורות, במאמר המוסגר) הקשה, שהרי איסור בן נכר אינו נוהג אלא בפסח בלבד ולא בשאר קדשים (אולם עיין קרן אורה ביבמות (עא). שנסתפק בזה), וא"כ מהי הצריכותא, שהרי פשוט שאין שייכות בין דינים אלו כלל. וכתב, שיש ללמוד מזה, שגם האיסור של ערלות הוא מהדינים המסויימים בקרבן פסח לבד, ושם פסח הוא שגורם לאיסור זה, ואינו ענין לשאר קדשים, והרי מצינו דין ערלות מסויימת בפסח במילת זכריו ועבדיו שמעכבתו מלאכול פסח [דלא מצינו בשאר קדשים].

ומזה הביא ראיה לדעת הרמב"ם שאיסור ערל בפסח אינו שייך לדין ערל שאסור בשאר קדשים, שאיסור ערל בשאר קדשים נכלל בדין שאסור בתרומה, משא"כ לגבי איסור